

PRAK T I C K É P Ř Í P A D Y.

Vyklizení bytu ve farní budově. Kladný konflikt kompetenční mezi soudy a úřady správními.

Senát pro řešení konfliktů kompetenčních, utvořený dle § 3 zákona ze dne 2. listopadu 1918 č. 3 sb. zák. a nař., uznal ve sporu o řešení kladného kompetenčního konfliktu mezi okresní politickou správou v L. a zemskou politickou správou v P. s jedné, a kraj. ským soudem v Mostě s nejvyšším soudem v Brně s druhé strany ve věci P. F r a n t i š k a K., faráře v Citolibečch proti P. J a k u b u H. o vyklizení z bytu ve farní budově v Citolibečch takto právem:

Příslušná jest zemská politická správa v Praze.

D ů v o d y: P. Jakub H. byl ode dne 18. srpna 1916 farářem v C. a uvázal se jako takový v obroční držení farní budovy tamže. Po převratu přestoupil k církvi československé a byl dne 21. prosince 1920 proto suspendován a dne 8. března 1921 exkomunikován, služební požitky byly mu zastaveny, on však pokračuje přes to v užívání farní budovy nadále. To je bezesporo.

P. František K., jenž tam byl dřív kaplanem a ode dne suspense H-ovy administrátorem, stal se tam farářem propůjčením kanonickým (kollací) ze dne 1. září 1921 a byl, jak tvrdí, také instalován. Již podáním ze dne 10. srpna 1921 oznámil politické správě v L o u n e c h, že H. užívá na dále farních budov a žádal, aby tomu přítrž učinila a jeho (podatelovu) právu průchod zjednala.

Podáním ze dne 26. října 1921 č. 14.054 zažádala biskupská konsistoř v Litoměřicích u okresní politické správy v L o u n e c h, aby rozhodla, že farní kostel a fara v C., filiální kostel sv. Havla v Brlohu a filiální kostel sv. Klementa v Chlumčanech s veškerým inventářem jsou výlučným majetkem církve římsko-katolické a že nepřísluší následkem toho příslušníkům církve československé právo spoluužívání ani jmenovaných kostelů ani fary. Dále pak aby uložila Jakubu H. jako pasivně legitimovanému zástupci církve československé, aby do 14 dnů farní budovu opustil a od dalšího spoluužívání kostelů, farnosti citolib. upustil.

Jmenovaná okresní politická správa nálezem ze dne 21. listopadu 1921 č. 44208 (pod kterýmžto číslem bylo právě zapsáno ono podání biskupské konsistoře litoměřické) rozhodla ohledně farní budovy citolibské, kostelů a kaplí, že právo na užívání farní budovy náleží jedině řádně instituovanému duchovnímu církve

řím. kat., příslušníci čsl. církve nejsou k užívání jmění církve katol. oprávněni, nýbrž povinni církvi té, resp. funkcionářům je vrátiti a to nejdéle do konce prosince 1921. Na stížnost rady starších církve čsl. v C. a P. Jakuba H., zemská politická správa výnosem z 11. dubna 1922 č. 118485 nález ten potvrdila, pokud jde o některé chrámové budovy, vyhradivši si rozhodnutí ohledně kaplí a potvrdila nález I. instance zejména, pokud jde o užívání římsko-katolické fary v C. Jakubem H., jakožto suspendovaným a exkomunikovaným knězem, který není již funkcionářem církve římsko-katolické.

Dne 29. října 1921 podal P. Frant. K. na P. Jakuba H. žalobu o vyklizení farní budovy u okresního soudu v Lounech, který ji pro nepřipustnost pořadu práva odmítl, odkávajíc ji na úřad správní vedle § 27 zákona ze dne 7. května 1874 č. 50 ř. z., jímž se žalovaný hájil.

Na stížnost žalobcovu však krajský soud v Mostě rozhodnutím ze dne 18. března 1922 B V I 154/22-6 příslušnost soudu ve věci té uznal a okresní soud poukázal, aby rozepři projednal, poněvadž prý jde o poměr soukromoprávní, žalovaný prý titulu právního k dalšímu užívání fary, byv suspendován, již nemá i může žalobce prý hajiti se proti němu jako proti každému, kdo užívací jeho právo ruší nebo omezuje i jest tu prý dán případ Šu 38 cit. zák. květnového.

Na dovolací stížnost nejvyšší soud toto rozhodnutí rekursního soudu usnesením ze dne 16. května 1922 č. j. R I 435/22-1 potvrdil z důvodů, že:

veřejnoprávní poměr žalovaného k obročí pominul prý jeho vystoupením z řím. kat. církve, suspensí a exkomunikací a zastavením služebních požitků, tím přestal též býti příslušníkem řím. kat. církve a stal se i vůči obročí osobou soukromou;

ustanovení § 27 cit. zák. květn. prý zde místa nemá, poněvadž prý se týká provedení církevních nařízení proti osobám podléhajícím moci církevních úřadů, nikoli proti osobám k církvi nenáležejícím, arg. § 18 téhož zák.

následkem toho jde při vyklizení žalovaného jen o otázku soukromoprávní po rozumu Šu 38 téhož. zák.

Na návrh Jakuba H., na řešení konfliktu nejvyšší soud se nevyjádřil, zemská politická správa pak v projevu svém hájila své stanovisko, poukazujíc opět, že jde o suspendovaného a exkomunikovaného kněze.

Senát, jehož zakročení bylo se dovoláno, musil si předem položit otázku, zda a pokud v tomto případě jde vůbec o kladný kompetenční konflikt, k jehož řešení byl by oprávněn. Ve směru

tom, poněvadž není pochybnosti, že úřady obou kategorií — správních s jedné a řádných soudů s druhé strany — vycházely se stanoviska svého oprávnění k meritornímu řešení vyskytnuvšího se sporu, zbývala by pouze otázka, jde-li o t o u ž v ě c. Jak ze žaloby k řádnému soudu podané patrno, šlo v tomto na soud vzneseném sporu, pouze o odstranění faráře Jakuba H. z f a r n í budovy, z titulu bezprávného užívání. Výroky správních úřadů týkaly se téže otázky, vedle toho však ještě sporu o užívání chrámových budov. Rozsah opatření správních úřadů je tudíž širší a kladný kompetenční konflikt, který, jak z uvedeného patrno, skutečně nastal, týká se pouze vyklizení f a r n í b u d o v y a jen v tomto směru je tedy senát oprávněn zkoumati vzájemný poměr kompetence úřadů svrchu uvedených kategorií a přistoupiti k jádru věci, totiž k posouzení povahy předmětu sporu úřady těmito řešeného.

Po stránce skutkové je povaha ta nesporná, že totiž jde o odstranění suspedovaného a exkomunikovaného duchovního římsko-katolické církve z budovy, již dosud mocí svého postavení užíval. Pokud pak jde o stránku právní, totiž o otázku, pod kterou zákonnou normu případ ten jest zařaditi, může po názoru senátu přicházeti v úvahu pouze jediný předpis, totiž ustanovení § 27 zákona ze dne 7. května 1874 č. 50 ř. z. dle něhož: Ku provedení církevních nařízení a rozhodnutí poskytne se státní pomoc v těchto případech a jen tímto způsobem, bude-li k tomu, aby církevním představeným v mezích jeho úřední působnosti nařízené sesazení neb odstranění nějaké osoby z církevního úřadu nebo obročí provedeno bylo, potřebí zevního opatření, může z ř í z e n í z e m s k é, pokud se toho potřeba vidí, na požádání církevního představeného opatření to učiniti, předpokládaje, že nálezu předcházelo řádné řízení a že nález ani státním zákonům ani předpisům církevním ve státě platným neodporuje.

Předpis tento nezanechává sebe menší pochybnosti o tom, že, jakmile jde o sesazení nebo o d s t r a n ě n í osoby z prebendy, které ovšem toliko církevní vrchnost naříditi může, že lze úkon ten provést pouze jediným způsobem, totiž zakročením správního úřadu, ovšem za podmínek dále tam uvedených. Jest tudíž zákonem výslovně stanovena příslušnost výlučná nepřipouštějící jakoukoliv konkurenci úřadu jiné kategorie, jak patrno z doslovu zákona »jen tímto způsobem«.

Obě vyšší stolice soudní arci popírají, že tu jde o případ cit. § 27 a mají za to, že tu jde o případ §u 38 téhož zákona, avšak k důvodům jejich nelze přisvědčiti.

§ 38 ovšem stanoví, že otázka vlastnictví a jiných soukromoprávních poměrů ku jmění obročnímu posuzuje se dle předpisů občanského práva a že ji rozhodují soudové.

Avšak poměr obročníka k moci veřejné, která mu obročí propůjčila, jest, ať je to moc církevní nebo státní, poměrem veřejnoprávním, a tím jsou dostatečně vytýčeny hranice mezi příslušností dle § 27 a příslušností dle §u 38.

Obročník, nabyv institucí věčného práva k obročí, může se soudní ochrany domáhati proti každému třetímu, kdo jako soukromoprávní podmět právo jeho porušuje — jeť důvodem žaloby toto porušení — a zrovna tak naopak každý třetí může se jí domáhati, (žalobou nebo námitkou) proti obročí, uplatňuje-li z důvodů soukromoprávního nějaké věčné právo, na př. služebnost na základě vydržení. Tomu však zde tak není. Žalovaný p. H. užívá farní budovy od své instituce a opírá svůj odpor proti žalobě právě na tuto instituci, tedy na titul veřejnoprávní, na svůj poměr k církevní moci, která mu obročí propůjčila, jenže druhá strana uplatňuje jeho zánik. Teprv, kdyby p. H. buď dobrovolně faru vyklidil, anebo byl pořadem cit. §u 27 exekučně vyklizen, ale později se tak onak v užívání její opětně vetřel, příslušela by naň žaloba soudní. Takto ale jde pořád o jeho vyklizení dle §u 27.

Tomu nevadí, že žalovaný p. H. byl suspendován a exkomunikován, jakož i služebních požitků zbaven, neboť i po suspensi (sesazení) pořád zůstává tu skutková povaha cit. §u 27 t. j., že má býti z obročí ještě vyklizen arg. slova »sesazení n e b o vyklizení«.

Nevadí proto také ani § 18, jenž praví, že církevní moci úřední možno užití jen proti těm osobám, k církvi náležejícím, k čemuž doložití dlužno předpis čl. 5 zákona ze dne 25. května 1868 č. 49 ř. z. (v čes. vydání ř. z. 47), že přestoupením k jinému náboženství ztrácí opuštěná církev všech práv na vystouplého a tento všech nároků na ni, roz. ipso jure. Neboť třeba že vystoupí pozbyl všech práv k církvi, tož přece zůstal-li v držbě obročí, zůstal v té míře i v poměru k církvi a ona, třeba proti jeho osobě moci své užití nemůže (§ 18), dokonce nepozbyla nároku domáhati se na něm vrácení obročí, k tomu cíli však právě předepsán jest pořad cit. §u 27. Jde pořád o důsledky přetržení svazku a teprve, až ty budou vyřízeny, pomine poměr z úplna.

Skutečně také motivy k §u 27 poznačují náš případ jako typický příklad jeho použití »stát má« praví »vyšel-li disciplinární nález na s e s a z e n í a dotčený duchovní se zpečuje, ú-

řední budovu opustiti, úř. spisy a klíče vydati atd. těmto důsledkům nálezu příslušně vydaného platnost zjednatí.

Je-li však případ posuzovati — jak právě dovozeno — podle §u 27 cit. zák., jest nepříslušnost řádných soudů k opatření, o něž šlo, očividna a dána jest in abstracto příslušnost úřadů správních. Zbývá tudíž pouze otázka, zda kompetence ta byla dána i v konkrétním případě, o nějž právě jde.

Z cit. § 27 vyplývá, že zakročení správního úřadu předpokládá, že jde o odstranění osoby z církevního úřadu nebo obrocí, a to, o odstranění vyslovené církevním představeným a že církevní představený o výkon odstranění toho žádá. Jsou-li zde tyto podmínky, může správní úřad, a to zemská politická správa, učiniti opatření to za předpokladů, že nálezu předcházelo řádné řízení a že neodporuje státním zákonům ani platným církevním předpisům.

Nesporno je, že farář Jakub H., byl svou církevní vrchností exkomunikován a suspendován a že byl svých služebních požitků zbaven, a ze správních spisů je, jak svrchu vylíčeno, patrno, že vedle faráře K. i církevní vrchnost obrátila se ke správnímu úřadu se žádostí, aby opatřeno bylo, aby farní budovu opustil, v čemž nutně obsažen jest výrok církevní vrchnosti o jeho odstranění. Měl tedy správní úřad formelně splněny všechny podmínky předpokládané pro jeho zakročení po rozumu cit. § 27, totiž pro výkon odstranění faráře H. Právě jen o tento výkon byl dožádán církevní vrchností, která ve svém předpisu zřetelně rozeznávala mezi budovami chrámovými a budovou farní žádajíc o r o z h o d n u t í správního úřadu pouze ohledně oněch, kdežto pokud jde o farní budovu nedomáhala se rozhodnutí, nýbrž pouze výzvy se strany úřadů k Jakubu H., aby budovu tu do určité lhůty opustil, tudíž kroku povahy exekuční. Správnímu úřadu nešlo tudíž o to, aby titul exekuční teprve vytvořil, což ovšem z mezí jeho příslušnosti by se vymýkalo, a nebylo mu toho ani třeba, když z předchozího postupu církevní vrchnosti na existenci titulu toho mohl již důvodně souditi a omezil se pouze na úkon od něho požadovaný. Zda správní úřad při tom dbal také ostatních podmínek či předpokladů v § 27 a in fine uvedených, nepřichází pro senát v úvahu, poněvadž okolnost ta nemohla by se dotýkati otázky věcné příslušnosti úřadu, o niž jedině se jedná, a mohla by býti přiváděna k platnosti pouze pořadem přípustných instancí správních.

Pro otázku tu jest však bez významu i další okolnost, že totiž návrh podle § 27 podati jest u z e m s k é správy politické.

kdežto v daném případě podán byl u o k r e s n í politické správy v Lounech, když zemská správa politická, byť i návrh ten dodán byl teprve cestou instanční, k jeho meritornímu přezkoumání přistoupila a věcně o něm rozhodovala, nahradivši tak výrok I. dle zákona ovšem nepřislušné instance výrokem vlastním, zapadajícím v rámec její příslušnosti.

Dospěl tudíž senát k závěru, že jde o úkon náležející výhradně k příslušnosti zemské politické správy, a to pouze o tento úkon, a bylo proto rozřešiti daný kladný kompetenční konflikt způsobem svrchu uvedeným.

Rozhodnutí senátu pro řešení konfliktů kompetenčních z 18. prosince 1922 č. 161.

Dr. Jindřich Lamka.

I učni přísluší nálezné, třeba věděl, že věci patří mistrovi, a našel je v jeho držební oblasti, našel-li je na takovém neobvyklém místě, kde by byly jistě podlehlly zkáze.

Nejvyšší soud odsoudil žalovaného k zaplacení požadovaného nálezného z těchto důvodů:

Soud první stolice uznává, že peníze a cenné věci (šperky), jež žalobce (učeň žalovaného) našel ve stáji pod hnojem, pokládati jest v poměru k žalovanému za »ztracené«, soudí však, že tím okamžikem, kdy je žalobce našel, ožila držební vůle žalovaného a že žalobce, jsa jako učeň žalovaného povinen, věci jeho před ztrátou a poškozením chrániti, nezjednal pro žalovaného svou činností žádných práv, když se dle této své povinnosti jménem jeho těchto věcí ujal. Na straně žalovaného nelze prý tedy mluvit o »nálezu«. Žalobci, kterého jinak lze pokládati za nálezce, nepřisluší však odměna za nález, ježto věděl, že jde o majetkové věci žalovaného a mimo to jako jeho učeň, jemu věrností povinným, nemá nároku na nálezné vůbec.

Soud druhé stolice soudí zase, že nejde vůbec o nález, neboť peníze i skvosty nalézaly se v detenci žalovaného, který po smrti E. D. ujal se držby jejího domku, chléva, v němž věci byly nalezeny, a jeho držební vůle vztahovala se i na hnůj v chlévě, a věci v hnoji tam uschované.

Tomuto právnímu názoru předchozích stolic nelze přisvědčiti.

Dle obecného významu slovního i pojmu právního jest pod »ztracenými věcmi« rozuměti ony věci movité, které nenalézají